

ПОЗИТИВ

Александра Буричић

ДЕСЕТ (НЕ)СНИМЉЕНИХ ФОТОГРАФИЈА

УОКВИРЕНИХ СНЕГОМ

СЛИКА ПРВА

Сликали смо се јуче на тротоару испред наше зграде. Моја деца и ја. Двоје гимназијалаца и један студент који више, на моју жалост, не јуре у поткровље да узму санке чим виде прва ситна зрнца снега спрам зимског неба. У оквир слике сам и ја стала, заклањајући се иза њих толико да ми се види само лице. Бледа сам, исцрпљена, погледа у коме се читава петнаест дугих година намицања и горчине. Али из тог пелена који у глуво доба ноћи срчем, а у свитање стављам на папир, рађа се све ово што пишем последњих неколико година. И знам да када би ме овог тренутка неко послао у удобну вилу у Гштат да гледам снег кроз прозор и ватру у камину, са задатком да не радим ништа осим да пишем, знам да не бих написала ништа. Освртала бих се око себе у неверици да сам ослобођена свакодневне рутине и тегобног домаћег посла, али знам да на папир не бих ставила ништа. Писци којима дају гомилу чисте хартије и писаћу машину, остављајући их да раде у миру, постоје само у америчким филмовима.

За разлику од свега другог што нас окружује, снег на фотографији је, још увек, девичански чист.

СЛИКА ДРУГА

Мартовско сунце и Дубровник 1989. године, последње године када је био и наш. Са великим наочарима за сунце подигнутим у косу, држим бебу, своје прво дете, у крилу. Тога дана он је напунио четири месеца, а ја двадесет шест година. И довели смо га на Порпорелу, он да је упозна, а нас двоје, не слутећи, да се опростимо са њом и свим Дубровачким летњим играма на које смо долазили заљубљујући се једно у друго, а да то нисмо ни знали. Јер док сам ја гледала, мало будна, а мало дремајући поред мајке, Радета Шербедију на Ловријенцу, он је можда следеће вечери свирао Менделсонов *Сан лејџе ноћи* или на Пилама трчао за згодном колегиницом из оркестра. Али се нити истог преплетоше поништавајући време и обзире, држећи се логике сна и уметности о којој наш син још увек ништа не зна. Њему зраци сунца одбачени о површину мора иду у очи и он се мршти чекајући да га вратим у колиџа. А ја сам у том тренутку, док нас Он слика, срећна за цео један људски живот.

СЛИКА ТРЕЋА

Неколико година раније, у Версају. Октобар у Паризу, цео месец за разгледање и шетње. Јелисејска поља, која видех у цик зоре првог дана, одмах по изласку из аутобуса, који је четрдесет сати возио од Београда, не рачунајући три сата на југословенско-италијанској граници. Али сада, објектив моје пријатељице код које сам одсела бележи само тријумф – осмех у Версајском парку, победу младалачке упорности над свим тешкоћама које су се испречиле мом путу у Париз. Ево ме, стигла сам спремна да освојим свет. Моја другарица из гимназијске клупе овде је већ неколико година, студира атомску физику и заљубљена је у свог колегу из далеке кинеске провинције. У акцелератору у Орсеју улази као ја у биоскоп, навикнута на велики свет у који тек завирујем трудећи се да препознам нешто од онога што сам научила. А статуа Луја на коњу претрајава у времену подсмехујући се младалачком убеђењу да је наше време на овом свету огромно, толико велико да се граничи са вечношћу.

СЛИКА ЧЕТВРТА

Радио-Београд, Први програм, музичка редакција. Први хонорарни посао након повратка из Салцбурга, са студија музике. Безлична канцеларија са столовима музичких уредника на којима су велике ра-

дијске траке и LP плоче, и једне и друге одавно избачене из употребе. Ја сам их разносила по двадесет наслаганих у *шћосу*, и тацну са кафам на врху. На зиду ЈАТ-ов календар са панорамом Дубровника. Поред мене моја најбоља другарица, касније венчана кума која је већ петнаест година у Канади. Нисмо се одавно ни чуле, раздаљина чини своје. А од дванаест чланова Редакције, двадесет година касније, недостаје четворо. Трајно.

Не знам да ли моја кума у Канади још понекад пусти *Севастјојољски валс* или *Увело лииће*, или би јој то нанело бол који не би могла да издржи. Некада је уређивала емисије са *евеџрин* музиком, а шта данас ради, не знам. Ни да ли је сачувала ову фотографију или је остала заборављена у њиховом новобеоградском стану док су се ужурбано паковали једне зимске ноћи 1993. године, бежећи пред налетом насила који смо ми остали потцењивали. Шта је у том тренутку била храброст?

СЛИКА ПЕТА

Салцбург 1981. године. Године учења, али не Вилхелма Мајстера већ моје, током којих сам упијала много више него што се од мене тражило. Као да сам предосећала колико ће ми то очајнички бити потребно у годинама изолације које долазе. Упркос толикој посвећености раду и обожавању сваког квадратног метра Конзерваторијума на коме сам студирала, нисам се сликала ни на једном другом месту, до у дворцу Хелбрун, са групом туриста, насумце скупљених, који су тог априлског преподнева дошли да виде замак и парк око њега са смешним здепастим каменим фигурама разбацаним по травњаку. Наспрам малецног вештачког језера стајала је стаклена конструкција оранжерије у којој је било неподношљиво топло и влажно. И данас ми је чудно што сам се сликала са групом туриста. Да ли је то било предосећање да сам у пролазу, да не припадам том углађеном свету Горње Аустрије, беспрекорно дисциплинованом католичком Универзуму који ме никад не би прихватио као своју?

Или се данас тиме тешим, безуспешно, покушавајући себи да опростим што сам се вратила?

СЛИКА ШЕСТА

Свети Никола, слава у кући пријатеља мојих родитеља. Имам седамнаест година и држим у рукама њихову тек рођену девојчицу, спретно, нежно и заштитнички. Као да сам већ тада знала и осећала да

највише од свега желим да будем мајка, да ће ми то бити најважнији позив. Само је било немогуће наслутити колике ће жртве то материнство изискивати, не само личног одрицања, већ и различите начине на које ће ме окружење кажњавати. Декларативно се залажући за рађање и одржавање бројности нације, друштво ће оптерећивати медицинском небригом, сиромаштвом, борбом за сваки артикал који је деци био потребан у годинама ратова и санкција и коначно – одузимањем права на каријеру. Сабијена у угао кућног битисања тражим и налазим и даље највиши смисао у родитељству. И пишем, пишем, борећи се за парче неба и време испуњено радом које ће доћи кад будем на хоризонту видела само њихова крила.

СЛИКА СЕДМА

Нова сцена Београдског драмског позоришта. Почетак октобра 1978. године. Отварање. Мислим да је то био *Жак фајџалисти и његов џосџогар* Милана Кундере или можда *Largo desolato* Вацлава Хавела. Ако погледам позоришну монографију која је изашла прошле године поводом 60 година постојања најпре Савременог, а затим Београдског драмског позоришта наћи ћу прави податак. Није важно. На овој слици седим у публици, у свечаној блузи од ружичастог памука и сомотској сукњи коју ми је мама сашила. Цео радни век провела је у том позоришту, сестра и ја заједно са њом. Јер и она је волела да буде мајка пре свега и водила нас са собом на пробе и представе, понекад на кратке турнеје, упознавала нас са глумцима и управницима. Мене је заразила позориштем и уметношћу, тим несталним животним опредељењима у којима никад не знамо чине ли нас пре срећним или несрећним. Оно што данас сигурно знам – да сам изабрала било шта друго, била бих несрећна.

О, срећо, варљива си као Месеци... кажу почетни стихови *Carmine burane* како их је уприличио Карл Орф, а ја први пут схватила и осетила сву силу те музике.

СЛИКА ОСМА

На радном летовању Омладинске филхармоније у Трпњу на Пељешцу, тада нашем Приморју, до кога се стизало возом од Београда до Сплита, потом трајектом до најистуреније тачке полуострва Пељешац. На молу стоји нас неколико, клинци, препланули, у пристојним летњим хаљинама или белим платненим панталонама обученим за вечерњу шетњу поред мора.

Однекуд су се на фотографији створили и моји родитељи и сестра. Као, случајно летују у близини, не баш да би контролисали, али ипак довољно близу да наврате и провере колико се ту стварно ради, а колико дангуби у вечерњим проводима.

Хранили смо се, званично, у некаквој кантини радничког одмаралишта. Незванично, већина нас је преживела тих месец дана на словеначком трајном млеку и *Краишовом* кексу које смо куповали у јединој самопослузи у Трпњу. И већ крајем треће недеље било нам је свима доста и сунца и купања и музике и свега. Били смо презасићени морем, навикнути да га сваког лета видимо. Били смо.

СЛИКА ДЕВЕТА

Рођенданска торта са свећицама и ја која слављенички хватам ваздух да у једном даху угасим свих десет. На слици су три пара сестара: нас две, затим ћерке првих комшија и ћерке најбољих пријатеља наших родитеља. У сваком пару сестара била је разлика по шест година.

Тако се склопило да одрастемо заједно, а потом се разиђемо, не само другарице већ и сестре. Моја је емигрирала у САД још 1993. године. Ђерке комшија раставио је брак млађе која се удала за колегу-психијатра у Софији, а старија је још увек у Београду, у очекивању неке прилике да оде. А њих је све мање откако смо прешле четрдесету.

Старија ћерка пријатеља умрла је млада, од тешке болести, после две неуспешне операције. Њена сестра наследила је мајчин занат, постала лекар и добила ћерку пре неколико година. Тако је једно, вероватно не баш жељено, случајно рођено дете, обезбедило живот у туђој кући разореној најпре разводом, а потом и смрћу старије кћери. Нико то није могао да види у измаглици свећица на рођенданској торти, у срећном тренутку ухваћеном објективом, на прослави једног уобичајеног дечијег рођендана са сендвичима, соковима и поклонима који су били скромни и брзо изгустирани. Изобилје дечијег света заменила је пустош зрелог живота у који смо ступили.

СЛИКА ДЕСЕТА

Калемегдан под фебруарским закаснелим снегом. На зидићу од крупно тесаног камена стоји једногодишња девојчица у бундици од вештачког крзна. Чврсто, обема рукама придржава је тетка у бунди од истог материјала – кројачица је била штедљива и мудра. Тетка има мали шешир, а дете белу штрикану капицу са помпоном која се везује испод браде. И неодређено уплашени поглед уместо осмеха који поку-

шавају да јој измаме. То је њен први званични снег од како је пре две недеље проходила и прогледала мало одлучније у свет који су јој наменили. Снег је тежак и мокар, види се по гранама које савија у позадини фотографије, а тетка млада и насмејана у очекивању живота који јој тек предстоји. И снег око нас био је исти као и јуче, девичански чист и бео.